

KOMMUNENS PLAN FÖR RÄDDNINGSSINSATS

SCANA STEEL BJÖRNEBORG AB BJÖRNEBORG

Diarienummer: 2018-0695-111
Antagen av direktionen 2018-09-19

Inledning

Bakgrund till Sevesolagstiftningen

Under de senaste 100 åren har det inträffat flera hundra allvarliga kemikalieolyckor i världen. Dessa har medfört allvarliga konsekvenser för människa och miljö samt ofta stora ekonomiska kostnader. En av de mest uppmärksammade olyckorna inträffade 1984 i Bhopal i Indien då 42 ton metylisocyanat strömmade ut över industriområdet och den näraliggande bebyggelsen. Under den första veckan dog ca 8 000 människor som en direkt följd av gasutsläppet och olyckan betraktas som den hittills största industrikatastrofen. Sedan dess har ytterligare ca 8 000 människor avlidit av följsjukdomar. Man uppskattar att ungefär 500 000 människor i Bhopal exponerades för gasen.

I Europa var det framför allt två allvarliga händelser under 1970-talet som ledde fram till att det antogs regler för att förebygga och begränsa denna typ av olyckor. Den första var en olycka i Flixborough i Storbritannien 1974 där ämnet cyklohexan läckte ut och antändes. 28 människor dog och ca 100 personer skadades i den explosion och brand som utbröt. Den andra stora olyckan inträffade i Seveso i Italien 1976. Där fick ett ca 2 kilos utsläpp av det giftiga och cancerframkallande ämnet dioxin (TCDD) mycket allvarliga följder och en yta på cirka 25 km² blev förgiftad av ämnet. Ingen människa dog som en direkt följd av olyckan men mer än 600 människor måste evakueras från sina hem och cirka 2000 fick behandlas för dioxinförgiftning. Området var sedan obeboeligt för många år framåt. För att förebygga allvarliga olyckshändelser inom den kemikaliehanterande industrin och att begränsa skadorna om sådana olyckor skulle inträffa antog EU 1982 sitt första Sevesodirektiv. Detta direktiv reviderades 1988 mot bakgrund av ytterligare flera allvarliga kemikalieolyckor och kallades Seveso II direktivet. 2015 reviderades det på nytt, förändringen i den nya Sevesolagstiftningen grundar sig på en anpassning till CLP-förordningen. Detta nya direktiv heter Seveso III direktivet. I Sverige har direktivet införts genom Sevesolagstiftning: Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ny förordning (2015:236) och nya föreskrifter (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Vilka verksamheter omfattas av lagstiftningen?

Enligt Seveso III direktivet gäller arbetet med förebyggande av allvarliga kemikalieolyckor de verksamheter som hanterar farliga ämnen i större mängder vid ett och samma tillfälle, vissa verksamheter är undantagna, t.ex. är militära verksamheter. Sevesoverksamheter tillhör antingen en lägre nivå eller en högre nivå. Vilken nivå verksamheten tillhör beror på mängden farliga ämnen som hanteras, vilka ämnen och mängd som är avgörande finns att läsa i bilaga 1 i förordningen SFS 2015:236)

Ett farligt ämne anses förekomma när det hanteras som råvara, produkt, biprodukt, restprodukt eller mellanprodukt, eller för annat ändamål, samt när det är rimligt att anta att ämnet kan bildas vid ett okontrollerat processförlopp.

Sevesolagstiftningens krav på verksamhetsutövaren (företaget)

Enligt Sevesolagstiftningen är verksamhetsutövaren skyldig att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor. I de fall en allvarlig kemikalieolycka ändå skulle inträffa är verksamhetsutövaren skyldig att begränsa följderna av denna för människor och miljö. I samma lag slås också fast att verksamhetsutövaren omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken. Utifrån detta ställer sedan lagstiftningen mer detaljerade krav, till exempel på ett

handlingsprogram, information till allmänheten och en säkerhetsrapport. Det som är mycket viktigt i Seveso III direktivet är verksamheten ska utföra samråd med myndigheter, organisation och berörd allmänhet. En beskrivning av vad samrådsredogörelsen ska innehålla finns i MSB:s föreskrifter.

Handlingsprogram och Information till allmänheten

Både företag som omfattas av den lägre och den högre nivån ska upprätta ett handlingsprogram och Information till allmänheten, se förordningen SFS 2015:236 och MSB 2015:8. Handlingsprogrammet kan sägas vara en beskrivning av företagets säkerhetsledningssystem och information till allmänheten ska beskriva hur företaget jobbar med förebyggande åtgärder för att förhindra allvarliga kemikalieolyckor. Informationen ska också innehålla info om vilka kemikalier som hanteras, vilka de största riskerna är med dem, hur allmänheten ska varnas och hur samarbetet med Räddningstjänsten ser ut osv.

Säkerhetsrapport (SR)

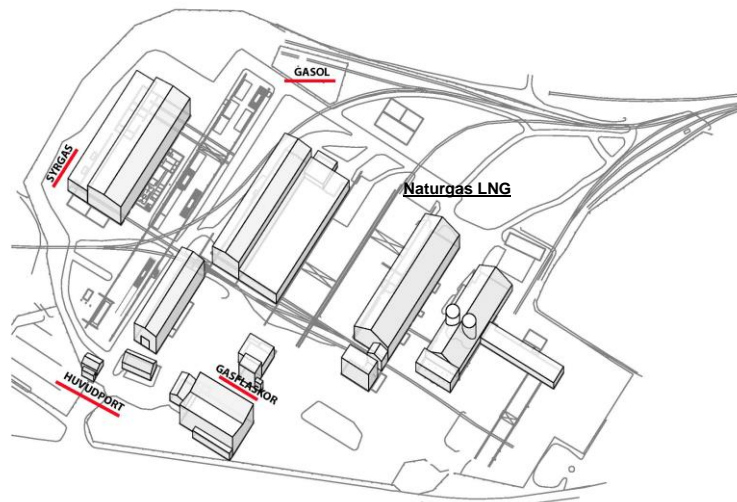
Verksamheter som omfattas av den högre nivån ska upprätta en säkerhetsrapport, se förordningen SFS 2015:236 och MSB 2015:8. Handlingsprogrammet (se ovan) ingår som en del av säkerhetsrapporten. SR ska också innehålla en beskrivning av anläggningen och miljön där verksamhetens bedrivs samt beskriva möjliga olycksscenarioer utifrån en analys av olycksrisker, hur man ska förebygga och begränsa följderna av en allvarlig kemikalieolycka och en intern plan för räddningsinsatser vid en eventuell olycka. Närliggande Sevesoverksamheter ska utbyta information med varandra för att identifiera om de kan påverka faran för en allvarlig kemikalieolycka hos varandra. Om det finns en påverkan ska verksamheterna ta fram en gemensam information om situationen och lämna till den kommun där verksamheterna finns. Samrådsredogörelse (se ovan) ska finnas med i säkerhetsrapporten.

Syftet med säkerhetsrapporten är framför allt att visa att riskerna för allvarliga kemikalieolyckor vid en verksamhet har klarlagts och att alla nödvändiga åtgärder har vidtagits för att förebygga sådana olyckor. Minst vart femte år ska säkerhetsrapporten revideras eller tidigare om väsentliga ändringar har gjorts vid verksamheten eller om en allvarig kemikalieolycka skett.

Scana Steel Björneborg AB

Björneborg är en gammal bruksort med anor från mitten av 1600-talet, 1656 anlades den första hammarsmedjan. Nuvarande ägare, Scana Industrier, har haft verksamheten på området sedan 1993. Scana Steel Björneborg AB är en av Europas ledande producenter av friformssmide. Företaget har en modern smedja med en stor press, värmebehandlingsugnar och en stor maskinpark för svarvning och fräsning av färdigsmidda produkter. Hjärtat i anläggningen är den hydrauliska smidespressen som formar glödheta ämnen (göt) till specifika produkter med en maximal presskraft på 4500 ton. Scana har ett eget stålverk, vilket innebär att man på plats framställer sitt eget stål. Stålet gjuts i kokiller och man får ett göt som sedan transporteras till smedjan. Man har därigenom kontroll över hela produktionskedjan från ståltillverkning till mekanisk grovbearbetning. Stålverket har för närvarande en kapacitet på 95 000 ton per år. Typiska produkter är stora drivaxlar, rotor, generatoraxlar, verktygsstål och andra stora produkter till marin-, olja-, gas-, energi-, stål-, och maskinindustri med en maxlängd på 25 meter. Vikten på de smidda produkterna varierar från 5 till 45 ton.

I stålverket används flytande naturgas (LNG) sedan årsskiftet 2013/2014 till skänkuppvärmning. LNG används även som bränsle till företagets ångpanna. För uppvärmning av göten från stålverket innan smidningen används i smedjan gasol och syrgas. Dessa produkter (LNG, gasol och syrgas) medför att företaget omfattas av lagstiftningen för allvarliga kemikalieolyckor (Seveso II). Kontinuerligt arbetar företaget med utbildning och riskanalyser för att ständigt förbättra säkerheten för personal, omgivning och miljö. Gasolen levereras på järnväg till anläggningen och syrgasen kommer med lastbil. Årligen förbrukas ca 3000 ton gasol och ca 5-6000 ton syrgas. Maxmängder som kan finnas är ca 170 ton gasol och ca 60-70 ton syrgas. LNG-cisternen kan lagra maximalt ca 35 ton LNG. På industriområdet finns även ett förråd för gasflaskor som t.ex. acetylen, syrgas och gasol i mindre mängder.

Översikt Scana Steel Björneborg

Några av de farliga ämnena som hanteras på området

Naturgas (LNG)

LNG levereras till anläggningen i tanklastbil med en fordonsvikt på 60 ton och med en sammanlagd volym av LNG på upp till 25 ton. Naturgas är en gasblandning som till största del består av metan. Vid atmosfärstryck och normal rumstemperatur är naturgas i gasfas och vid komprimering till relativt lågt tryck övergår gasen till att bli flytande.

Inom brännbarhetsområdet (det vill säga optimal gasol/luftblandning) är gasen extremt brännbar och lättantändlig och är därmed klassificerad som en extremt brandfarlig gas. Under gränsen för brännbarhetsområdet (ungefär 4 volymprocent) är gasen inte längre brännbar.

Gasen har låg giftighet samt är lättare än luft vid normal rumstemperatur. Utläckt naturgas bryts sakta ner till koldioxid och vatten i atmosfären. Ämnet är biologiskt nedbrytbart och förväntas inte bioackumuleras på grund av det låga log Kow värdet. I och med produktens höga flyktighet är det osannolikt att produkten förorsakar vatten- eller grundvattenförorening.

I flytande form kan produkten orsaka svåra köldskador. Höga koncentrationer kan orsaka kvävning men även förlamning och medvetslöshet. Kvävning kan inträffa utan förvarning. Vid lägre koncentrationer har produkten en narkotisk verkan och symptomen kan omfatta yrsel, huvudvärk, illamående och oförmåga till koordination

Form: Vätska-Gas
Färg: Färglös
Lukt: Obehaglig
Brännbarhetsområde: 4,4 – 17 vol% i luft

Gasol

Gasolen levereras som vätska (kondenserad gas) och förångas till gas innan användning. Kan ge köldskador i vätskefas. Gasol är en mycket brandfarlig gas som blir explosiv när den blandas med luft. Gasen är dubbelt så tung som luft och kan därför samlas i lågt liggande områden. Gasol består av Propan 95 och har ett tillsatämne (etylmerkaptan) med distinkt lukt för att gasen lätt skall kännas igen.

Form: Vätska-Gas
Färg: Färglös
Lukt: Obehaglig
Brännbarhetsområde: 2 – 10 vol% i luft

Syrgas

Djupkyld flytande gas som förångas innan användning. Kan orsaka kylskador som vätska. Oxiderande. Underhåller förbränning. Kan reagera våldsamt med brännbara substanser som tex olja.

Form: Vätska-Gas
Färg: Färglös
Lukt: Ingen

Räddningsinsats

Smedja och maskinverkstad är försedda med manuellt utlösbara larm och räddningstjänst larmas per telefon.

Larmen finns på byggnadernas gavelsidor inne samt smedjans verkstad och skärstation.

Återsamlingsplats är vid stora porten, med reservplats hammaren öster om industriområdet.

Vid larm till Scana Steel Björneborg AB larmas enligt larmplan:

Kristinehamn (Khn) 5 man

Vid konstaterad brand, eller då befäl på plats så bedömer, larmas även:

Insatsledare (IL) Syd 1 man

Degerfors (Dfs) 5 man

Räddningschef i beredskap, RCB 1 man

Kristinehamn (Khn) och Karlskoga (Kga) har resurser för att hantera kemutsläpp. Ytterligare förstärkningar begärs sedan av räddningsledaren. Tidsschemat med avseende på personella resurser till en räddningsinsats till Scana Steel Björneborg AB blir då enligt följande:

Inom 15 min 5 man (Khn)

Inom 20 minuter 14 man (Khn + IL + Dfs + Åtp + RCB)

Inom 30 minuter 20 man (Khn + IL + Dfs + Åtp + RCB + Kga)

Detta gäller styrkor som står i beredskap (inkl. Degerfors (Dfs) 5 man, Åtorp (Åtp) 2 man, Karlskoga (Kga) 6 man), inringd fridygnsledig personal är ej medräknad. Dessutom har Bergslagens Räddningstjänst ett samverkansavtal med finns en kemikalieinriktad industribrandkår på Björkborns industriområde i Karlskoga som kan kontaktas och som under kontorstid, vardagar, kan komma med 4 man inom 25 minuter, övrig tid endast 1 man inom 30 minuter. Industribrandkåren har också egna resurser för hantering av kemutsläpp.

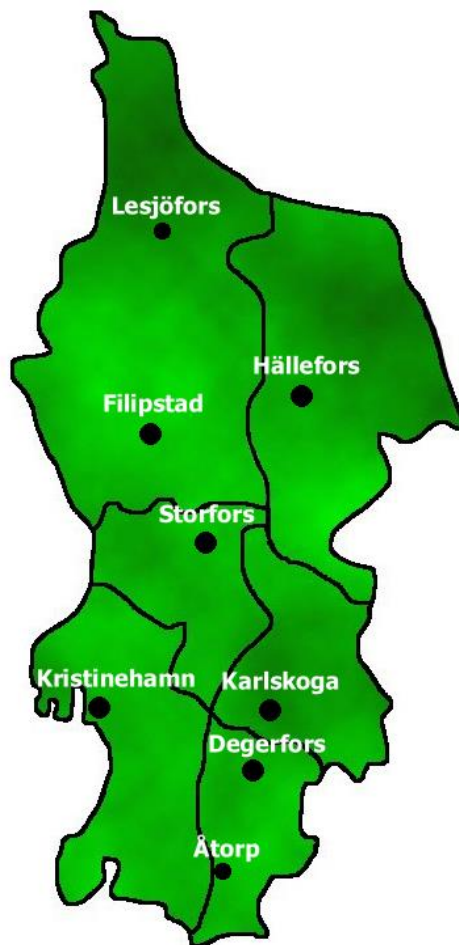
Räddningschef i beredskap, RCB, avgör om hen skall ta det operativa ansvaret eller fortsätta med det normativa och strategiska ansvaret. Om RCB tar operativt ansvar skall hen ringa in ersättare i RCB-rollen som tar det normativa och strategiska ansvaret och åker till brandstation i Karlskoga för att påbörja en stabsuppbyggnad. Inledningsvis består staben av minst 2 personer (RCB och larmoperatör) men kan utökas till så många som situationen kräver. Brandstationen i Karlskoga har en dygnet runt-bemannad larmcentral med den senaste tekniken och utomordentligt goda utrymmen för stabsverksamhet varför en ledningsplats i första hand upprättas där. Dock kan ledningsplatsen bli en annan om det på grund av samverkansskäl finns orsak att förlägga ledningsarbetet på annan plats eller annan ort. Den operativa ledningsplatsen förläggs i närheten av skadeplatsen och bemannas av räddningsledare, skadeplatschef, sektorchefer och ytterligare stödresurser beroende på insatsens omfattning och art. Kontakt skall tas med utsedd kontaktman enligt företagets larmlista som finns att tillgå i företagets räddningsplan.

Samverkan sker med polis, ambulans och vid behov närliggande kommuner som ej ingår i Bergslagens räddningstjänstförbund. Bergslagens Räddningstjänst har en väl utvecklad samverkan med Räddningstjänsten Karlstadregionen där man har tillgång till varandras resurser men det finns också en god samverkan med Nerikes Brandkår så att hjälp kan

erhållas snabbt vid behov. Andra aktörer som kan tänkas medverka vid en olycka är Larmtjänst AB (restvärdesräddning), kommunens POSOM-grupper, Kommunernas Socialförvaltningar, Frivilliga resursgrupper, Försvarsmakten m.fl. och dessa kontaktas med hjälp av listor som finns att tillgå hos Bergslagens Räddningstjänsts larmcentral.

Ute på skadeplatsen samgrupperar sig räddningstjänstens skadeplatschef med företagets utsedda kontaktperson, som kontaktas av räddningsledare. Telefonnummer och annan information finns att tillgå i verksamhetens insatsplan som finns tillgänglig på förutbestämd plats i anläggningen eller digitalt hos BRT. Bergslagens Räddningstjänst har tillgång till en lednings- och stabsbuss, med placering i Karlstad, som kan begäras till skadeplatsen av räddningsledaren.

Brandstationer och räddningsstyrkors geografiska placering inom Bergslagens Räddningstjänst.

Information till allmänheten

Syftet med att ha en plan för hur man skall informera allmänheten är att minska konsekvensen av en eventuell olycka. Genom att få ut information till personer och verksamheter som kan komma att drabbas av den eventuella olyckan så kan dessa vidta åtgärder för att skydda sig. Information skall komma snabbt, den skall nå rätt personer och den skall vara kort och koncis. Följande informationsvägar används för att nå ut till allmänheten:

Informationsansvarigt befäl – Räddningstjänsten har ett informationsansvarigt befäl som finns på olycksplatsen eller kan nås via telefon 0586-636 00 (Bergslagens Räddningstjänsts Larmcentral). Informationsansvarigt befäl är antingen Räddningschef i beredskap (RCB) eller någon som denne har utsett.

Radio & TV – Information via dessa media initieras av räddningsledaren eller informationsansvarigt befäl. Vanligtvis används Sveriges Radio Örebro & Sveriges Radio Värmland 102,8 MHz och Radio City 107,4 MHz. Vid extraordinära händelser sker information även via TV och/eller text-TV sid. 599.

Internet – Bergslagens Räddningstjänst har internet-adress www.brt.se och där kan man i efterhand få kort information om alla inträffade insatser som skett inom förbundet. Vid extraordinära händelser kan man få ytterligare information genom att klicka på **Pressmeddelanden** som nås från hemsidan.

VMA (Viktigt Meddelande till Allmänheten) – VMA sänds ut när en händelse riskerar att utgöra ett hot eller ett problem för allmänheten. Det finns två typer av VMA:

- *Varningsmeddelande* – skall sändas omedelbart vid risk för skada på liv, egendom eller miljö.
- *Informationsmeddelande* – används för att förebygga och begränsa skador på människor, egendom eller miljö. Informationsmeddelande behöver inte sändas omedelbart.

Underrättelse till annan stat

Det finns inget tänkbart scenario som innebär att annan stat drabbas vid en eventuell olycka på Scana Steel Björneborg AB.

Övningar

Personal från Bergslagens Räddningstjänst genomför inga regelbundna objektsspecifika övningar på området pga av att det skulle innebära för långa insatstider men BRT har vid ett antal tillfällen genomfört stabs- & ledningsövningar tillsammans med företaget, senast 2016.

Upprättande och uppdatering av planen

Planen är upprättad av Bergslagens Räddningstjänst i samråd med Scana Steel Björneborg AB och skall revideras minst vart 3:e år.